

Officiell rapport till den brittiska regeringen angående tyfusepidemien i 1...

25 A e a Br. Rapport

*Hist
Krig 1914/19
Off. skr.
(Br.)*

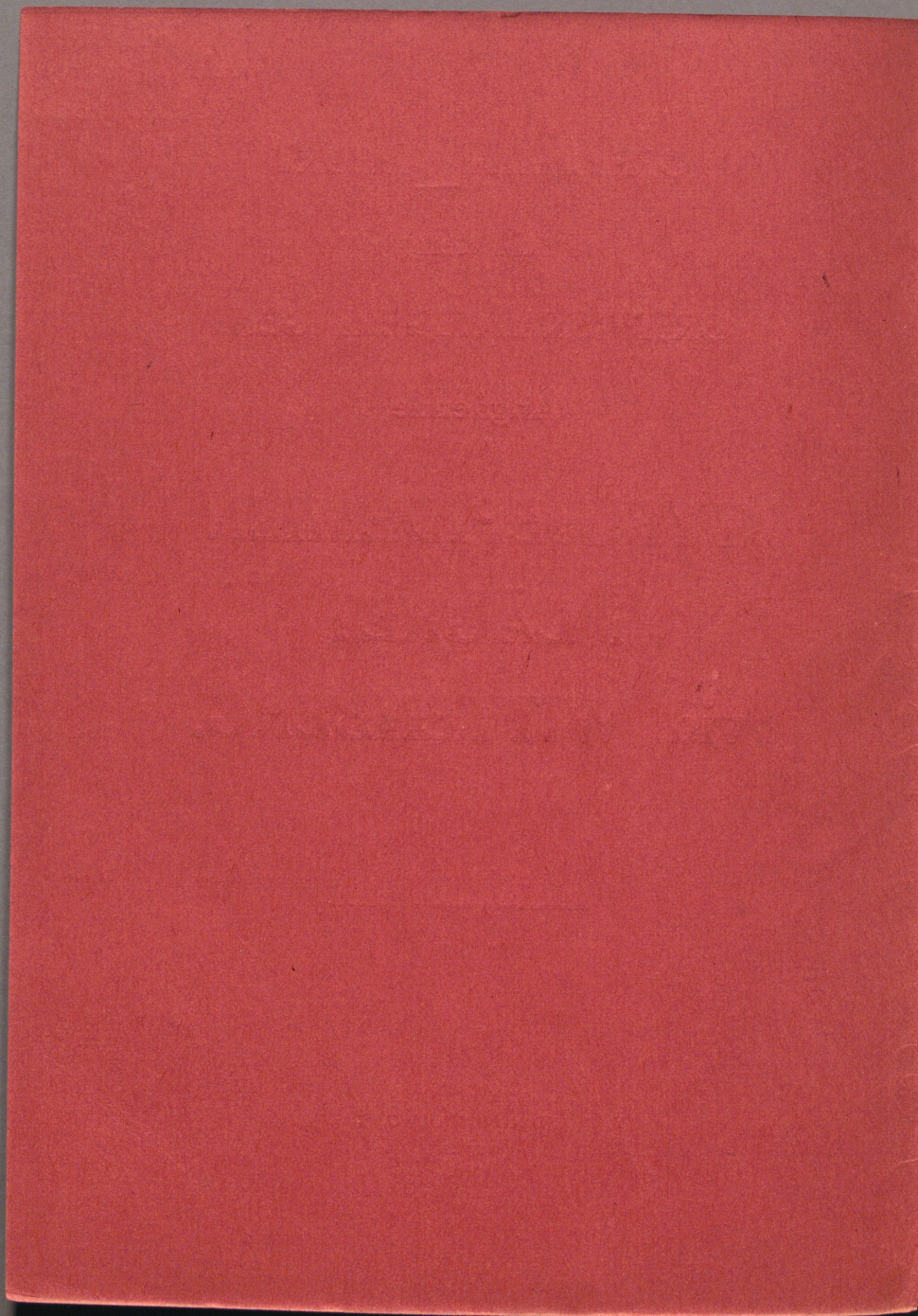
OFFICIELL RAPPORT
til den
BRITTISKA REGERINGEN
Angående
TYFUSEPIDEMIEN
i LÄGRET
vid WITTENBERG.

LONDON :
EYRE AND SPOTTISWOODE, LTD.

1916.

46.51/592

OFFICIELL RAPPORT
til den
BRITTISKA REGERINGEN
Angående
TYFUSEPIDEMIEN
i LÄGRET
vid WITTENBERG.

LONDON :
EYRE AND SPOTTISWOODE, LTD.,

1916.

Regeringens Kommitté angående Fiendernas
Behandling av Brittiska Krigsfångar,
18, Carlton House Terrace, S.W.,
Den 6 april, 1916.

Till Kabinettsekreteraren
i Utrikesdepartementet.

SIR,

Jag har äran meddela, att ordföranden för denna kommitté, Mr. Justice Younger, har utarbetat närslutna rapport angående de förhållanden, som rådde i lägret vid Wittenberg under tyfus-epidemien förra året.

De underrättelser, varpå denna rapport är baserad, hava inhämtats från krigsfångar, som återvänt till fäderneslandet från Wittenberg, och särskilt från Major Priestley, Kapten Vidal och Kapten Lauder, samtliga tillhörande läkarekåren, vilka sändes till lägret snart efter epidemiens utbrott och som helt nyligen frigåvos från Tyskland, Kommittén ansåg det tillrådigt att tillbakahålla rapporten, intill dess att dessa officerares vittnesmål var tillgängligt.

Jag förbliver, Sir,

Vördsammast

(*Undertecknat*) ADELAIDE LIVINGSTONE,
Sekreterare.

RAPPORT ANGÅENDE
TYFUSEPIDEMIEN I LÄGRET VID
WITTENBERG.

Vittnesmål från de överlevande.

NU då Major Priestley, Kapten Vidal och Kapten Lauder, samtliga tillhörande läkarekåren, hava tillåtits återvända till England efter ett förlängt kvarhållande i Tyskland, varpå ännu icke lämnats någon förklaring, ser sig Regeringens Kommitté angående fiendernas behandling av brittiska krigsfångar i tillfälle att framlägga till skärskådande för Hans Majestäts Regering sin rapport angående förhållandena i lägret vid Wittenberg under och före den tyfusepidemi, som hemsökte detta läger under de första månaderna år 1915.

Kommittén hade redan under loppet av sina undersökningar samlat mycket ingående underrättelser angående det saker-
nas läge, som rådde i Wittenberg under febern, men så länge som de underrättelser, som befunno sig i deras ägo kunde kollationeras, beriktigas och supplementeras av det

personliga vittnesmålet från de ovannämnda tre officerarne, avhöll sig kommittén från att lämna någon rapport, hur upprörande än de förhållanden, som kommo i dagen för den, syntes vara.

Major Priestley, Kapten Vidal och Kapten Lauder, det må genast fastslås, äro de enda överlevande av sex, som av de tyska myndigheterna sändes för att i Wittenberg intaga de poster som plikten ålade, men som övergivits av deras egen läkarekår, när tyfusen visade sin närvaro bland de fångar, som befunno sig under deras vård.

Dessa officerare hava nu utförligt beskrivit sina erfarenheter för kommittén, som känner med sig, att en rapport över situationen i dess helhet icke längre bör tillbakahållas, även om exakta uppgifter i detaljsaker ännu torde saknas på grund av det faktum, att de läkaredagböcker angående sjukdomen och de olika tilldragelserna under densamma, som fördes av Major Priestley, Kapten Vidal och Kapten Lauder, blevo fråntagna dem, innan de fingo tillåtelse att lämna Tyskland, och då ett löfte, som gavs Major Priestley och Kapten Vidal, att deras dagböcker skulle

återlämnas till dem, sedan avskrifter blivit tagna, fortfarande icke uppfyllts.

Kommittén har desto mindre tyekan att besluta sig för att icke vänta på dagböcker, som kanske aldrig mera skola bliva tillgängliga, av det skälet att de berättelser om deras erfarenheter, som lämnats av Major Priestley, Kapten Vidal och Kapten Lauder fullständigt överensstämma med de meddelanden, som finnas i kommitténs ägo och till vilka redan hänvisning gjorts.

*Upprörande förhållanden i lägret vid
Wittenberg.*

Lägret vid Wittenberg är byggt på en flack, sandig slätt utan träd och buskar. Lägrets hela area utgör omkring 5 hektar, och det är som vanligt omgivet av ståltrådsstängsel. Det är indelat i åtta kompanier eller avdelningar, som voro avsedda att vara skilda från varandra, men i verkligheten icke voro det. Varje avdelning omfattar vanligen sex träbaracker, i vilka männen inhysas, och varje barack är i sin tur delad i två avdelningar eller barackrum, som från början, efter vad man antar, voro avsedda

att rymma vardera 120 män. Men i själva verket funnos där ofta före och under epidemien 180 till 200 fångar i ett barackrum, så att trängseln var högst betänkelig.

Under den första delen av kriget och under sjukdomen fanns det mycket folk i lägret. De brittiska fångarne uppgingo till mellan 700 och 800. Det fanns ett mycket större antal fransmän och belgier, men rysarne voro i antal alltid långt överlägsna alla de andra. Man anser, att det före tyfusen och under dess förlopp funnos minst 15,000 fångar i lägret, och där kan hava funnits ända till 16,000 eller 17000—en oerhört stor befolkning för en så knapp areal som $10\frac{1}{2}$ acres.

Vintern 1914–1915 var utomordentligt sträng och kölden i Wittenberg stark, men eldningsanordningarne i lägret voro fullständigt otillfredsställande. Fastän det fanns två kaminer i varje barack, rådde det under vintern ofta stor brist på bränsle, under det att kaminerna voro så konstruerade, att en barack blev rimligt uppvärmd endast om de ständigt voro fyllda med så mycket kol, som det var möjligt för dem att rymma. Ofta fanns det icke kol för någon av kaminerna,

och temperaturen var så låg, att männen alltid måste hålla alla fönster stängda för att hushålla med den lilla värme, som fanns. Dette förvärrade i hög grad svårigheterna med den trängsel, som ovan omnämnts.

Vidare voro männen otillräckligt klädda. Från de flesta brittiska fångar tog man deras kappor på dagen för deras tillfångatagande; de fingo inga andra i utbyte. De kläder, som de hade kvar, voro ofta i trasor; en del av männen måste till och med använda sina filter som kläder. Tillfälligtvis fick en fånge en tunn bomullsskjorta; men det fanns många, som varken hade skor eller strumpor; många andra hade sina fötter inlindade i halm. De försågos icke med några underkläder för ombyte, och det fanns ingen möjlighet att tvätta de torftiga kläder de hade, ty vid denna tidpunkt fanns intet tvätthus i lägret. För personliga tvagningar fanns det endast en balja eller en kran för varje barack, och den var ofta frusen. Intet varmt vatten var tillgängligt med undantag av det som kom från kokhuset. I följd därav övergår fångarnes tillstånd varje beskrivning. Major Priestley fann dem utmärglade, av en

egendomlig grå blekhet och fulla av ohyra. Deras tillstånd var enligt hans egna ord beklagansvärt.

De livsmedel, som de försågos med, voro dåliga och otillräckliga. Kommittén är fullt medveten om att olikheten mellan tysk föda och kokkonst och vad brittiska soldater i regeln äro vana vid, föranleder fångarne att förstora bristerna i detta avseende. Men sedan all möjlig hänsyn har tagits med anledning härav, har dock kommittén kvar en berättelse om lidande, som förorsakats av brist på hälsosam föda, vilken den icke kan annat än beklaga. Det var manskapets föda, som var så dålig och otillräcklig. Under hela tiden blevo officerarne vid läkarekåren väl förplägade för ett pris av 1.50 mark om dagen. Det fanns icke någon allmän knapp tillgång, ett faktum som gör behandlingen av männen ännu svårare att rättfärdiga eller ursäkta.

När Major Priestley ankom till lägret vid Wittenberg utgjordes brödransonen av en kaka på ett kilo för tio män. Frukost för männen bestod av svart kaffe (ollon?) och bröd. Brödet innehöll ett stort procental

potatis och var synnerligen osmakligt. Emellanåt erhöll man till frukost kraftlös soppa i stället för kaffe. Middagsmåltiden bestod av en soppa, som tillagats av potatismjöl, bondbönor, sojamjöl, något slags fett och ett minimum av kött. Soldater kunde gå och vänta flera dagar utan att finna något kött i sin skål. Emellanåt kunde middags-soppan innehålla en starkt luktande saltorkad fisk, en annan gång torkade plommon, o.s.v. Om aftonen fick man åter kraftlös soppa, som innehöll margarin.

Före utbrottet av epidemien fanns det ett marketenteri för manskapet, där man kunde köpa bröd och andra saker, men det stängdes, då de tyska vakterna avlägsnades vid utbrottet av tyfus, och öppnades icke förrän efter de återvände, när epidemien var över.

Födan i lägret blev då bättre, men sedan slutet av maj hava engelsmännen blivit i stor mån oberoende därav, ty från den tiden hava de huvudsakligen levat på paket som sänts till dem hemifrån. Men inga paket kommo dock till lägret före maj, och kommittén har tillfredsställande bevis på att den

tyska födan, som förut bestods var, fränsett dess dåliga kvalitet, alldeles otillräcklig att uppehålla livskrafterna eller att göra det möjligt för en ordinär man att motstå sjukdomar.

Och utbredningen av tyfus var, när den kom, mycket underlättad genom en bestämmelse för lägret, vilken icke var inskränkt till Wittenberg, som föreskrev, att alla fångar av alla nationaliteter skulle vara blandade med varandra. I regeln fanns det endast en madrass för tre fångar, och varje brittisk fånge var nödsakad att dela sin madrass med en fransk och en rysk fånge.

Epidemiens utbrott.

Nu fanns tyfus, som de ryska läkarne själva fullt erkände, olyckligtvis i en viss utsträckning—men utan deras eget fel—latent bland en del av de ryska trupperna, och det är ett välkänt medicinskt faktum, att löss äro den store bäraren av denna sjukdom, under det att det naturligtvis är allmänt bekant, att soldaterna hos alla arméer i fält, även de brittiska, äro plågade av löss. Som skydd mot tyfus var därför isolering av de

infekterade en elementär försiktighetsåtgärd. Men i Wittenberg vidtogos inga sådana åtgärder för att ens skydda fångarne för löss vid deras ankomst till lägret. Den enda anordning för personlig renlighet, som gjordes för manskapet, var att en skål full med såpa utlämnades med flera veckors mellanrum för ett rum, som hyste minst 120. I följd härav blevo männen allt mer fulla av ohyra, och detta tillstånd i förening med kölden och bristen på lämplig föda var utan tvivel den huvudorsak som beredde väg för den epidemi, som föll över dem.

Och fastän de tyska myndigheterna icke voro okunniga om faran, gjorde de intet för att förekomma eller minska smittospridningen. Att de visste att sjukdomen kunde bliva allmänt spridd i hela lägret är otvivelaktigt. Tyska underofficerare varnade franska kort före utbrottet för risken, och då under epidemiens lopp Kapten Vidal i avsikt att dess spridning skulle bliva begränsad så mycket som möjligt, frågade en tysk officer, som stod utanför lägret, om återstoden friska engelsmän kunde föras tillsammans i en

avdelning, blev hans begäran förolämpande avslagen.

De medicinska och kirurgiska anordningarna stodo under uppsikt av Oberstabsarzt Dr. Aschenbach och hans tyska medhjälpare. Vid utbrottet av epidemien funnos i Wittenberg inga brittiska officerare tillhörande läkarekåren. Det fanns några ryska och kanske några franska doktorer; kommittén är icke säker härpå.

De tyska officerarne och läkarne lämna lägret.

Epidemien bröt ut i december 1914. Den tyska militära och medicinska staben lämnade därpå skyndsamt lägret, och därefter uppehölls icke förrän i augusti 1915, med de undantag, för vilka nedan närmare redogöras, någon förbindelse mellan fångarne och deras vaktare förutom medelst förhållningsorder, som ropades av vakter eller officerare, som stannade utanför lägrets ståltrådsstängsel. Alla livsmedel för manskapet skötos in i lägret på rännor. Födan för sjukhuset och officerarne vid läkarekåren fördes in på en dressin på ungefär 20 meter räls, vilken sattes i rörelse av vinchar vid båda ändar, så att man

kunde undvika all beröring mellan fångarne och yttervärlden. Under hela tiden lämnade den tyska staben icke någon läkarevård.

Angående tilldragelserna under de första veckorna av epidemiens utbrott hava de underrättelser, som föreligga för kommittén, lämnats av andra vittnen än de officerare vid läkarekåren, som nyligen hava vänt tillbaka, och med anledning därav är den enda anmärkning, som kommittén vill göra om denna tid, den, att när tyfus först uppträdde det enda sjukhuset inom lägret bestod av två trähyddor, som voro i stånd att rymma omkring 100 patienter, och att på enträgen begäran av—såsom kommittén tror—den ryska läkarekåren de tyska myndigheterna förmåddes att tillåta, att en del av avdelningen No. 8 användes såsom ett provisoriskt sjukhus, då utrymmet på det gamla sjukhuset redan hade visat sig fullständigt otillräckligt.

Brittiska militärläkarne, vilka olagligt kvarhållits i Tyskland, får ersätta den tyska kåren.

Ankomsten av de brittiska militärläkarne inträffade på följande sätt. Från november

månad 1914 hade 13 engelska läkare hållits internerade i Halle. Ingen av dem hade använts till vård av deras egna landsmän, och det är svårt att förstå, hur deras fortsatta kvarhållande kan rättfärdigas och bringas i överensstämmelse med Genèvekonventionen. Dessa läkare behandlades i själva verket i strid mot konventionens bestämmelser såsom vanliga krigsfångar, och kommittén kan icke hålla tillbaka den tanken, att de avsiktligt kvarhöllos av de tyska myndigheterna för att de, om det blev nödvändigt, skulle kunna användas för farligt arbete, och därvid bereda lättnad åt deras egen stab. Vara hur det vill därmed, efter tre månaders orättfärdig internering blevo dessa läkare den 10 februari 1915 underrättade, att de skulle komma att fördelas bland de andra tyska lägren och särskilt att sex av dem erfordrades för lägret vid Wittenberg. Genom överenskommelse bland dem själva blevo de sex som sändes Major Fry, Major Priestley, Kapten Sutcliffe, Kapten Field, Kapten Vidal och—dåvarande löjtnanten—Kapten Lauder. Intet skäl lämnades för ordern, att de skulle begiva sig till Wittenberg, och det var av

vakten på tåget de först fingo höra om tyfusen där.

Vid ankomsten till Wittenberg fingo de marschera till lägret. De besökte de olika avdelningarna. De mottogos med apatisk tystnad. Rummen voro icke upplysta; männen gingo utan mål fram och tillbaka; en del lågo på golvet och höllo antagligen på att insjukna i tyfus. När de kommo ut i friska luften, svimmade Major Fry. Alla gräsligheterna voro mera, än han för ögonblicket kunde stå ud med. Senare på aftonen fingo Major Priestley och Kapten Vidal order att begiva sig till två tillfälliga sjukhus utanför lägret, Major Priestley till Kronprinz-sjukhuset och Kapten Vidal till Elbarfin-sjukhuset. Det fanns inga infektionssjukdomar på något av dessa sjukhus, och de allmänna förhållandena voro tillfredsställande på båda. Dessa officerare fingo stanna där till den 7 mars 1915.

Av de fyra officerare, som den 11 februari lämnades i själva lägret, kvarlever endast Kapten Lauder, och förhållandena sådana han beskriver dem under denna tid mellan den 11 februari och den 7 mars voro fasans-

fulla. Det är ett under, att någon enda fånge undgick att bliva smittad.

Epidemiens ohyggligheter.

Kapten Lauder fann, t. ex., att medan det i baracker i regeln fanns en madrass för tre män fanns det i de improviserade sjukhusen icke alls några madrasser. Detta var naturligtvis känt i hela lägret, och i följd därav funnos många tyfuspatienter spridda i de olika avdelningarna, vilka voro beslutna att icke komma till sjukhuset, om de kunde hjälpa det. I en avdelning fann Kapten Lauder femtio förhemligade fall av tyfus. Vidare, om en patient fördes till sjukhuset från avdelningen, togs antingen den madrass, som han legat på med honom eller lämnades den kvar i baracken. Om den togs med honom, lämnades hans förra kamrater utan någonting att sova på; om den lämnades kvar,ingo hans icke ännu smittade kamrater sova på den infekterade madrassen, och det var nästan oundvikligt för dem att bliva sjuka. Vidare, då sjukbårar saknades, måste alla tyfuspatienter bäras ned till sjukhuset på de bord, på vilka männen åto sin mat, och

det fanns ingen möjlighet att tvätta dessa bord, då det, såsom ovan framhållits, praktiskt sett icke fanns någon tvål i lägret. Vidare vägrade de tyska myndigheterna först att låta hela avdelningen No. 8 användas för tyfuspatienter. De fordrade, att dessa skulle blandas tillsammans med andra sjuka—en bestämmelse för vilken det synes omöjligt att finna något rättfärdigande. Resultatet var helt enkelt att sprida smittan till dem som redan voro angripna på något annat sätt.

Under den första månaden utgjordes matransonen för varje patient av ett halvt litet bröd och en halv kopp mjölk per dag. Den enda soppa som man fick, kom från lägerköket, men den kom i en träbalja utan något lock och den kom till sjukhuset—såsom en av fångarna säger—full av damm och smuts. Det var en hopplös diet för feberpatienter. Portionen var i själva verket icke någon portion alls, det skulle endast föreställa det. Det var icke ens möjligt att giva patienterna varmt vatten tillsammans med mjölken.

Förhållandena i lägret voro för mycket för var och en av de fyra militärläkarne som voro kvarlämnade där; två av dem, Major Fry och Kapten Sutcliffe, insjuknade snart, och de dogo av tyfus omkring en månad efter sin ankomst. Kapten Field angreps senare av samma sjukdom och dog likaledes. Kommittén hyser intet tvivel om, att de förhållanden till vilka lägermyndigheterna hade bragt lägret och de fångar, som de hade övergivit voro direkta orsaker till dessa självuppoffrande mäns död. Löjtnant Lauder angreps slutligen av sjukdomen den 7 mars efter att under tre dagar, med den temperatur som medföljer tyfus, hava utfört sitt arbete, då där ej fanns någon annan, som kunde inta hans plats. Han var den ende bland de av sjukdomen angripna officerarna, som slutligen tillfrisknade. Såsom konvalescent återtog han modigt sin plikt.

Den 7 mars kommenderades Major Priestley och Kapten Vidal att återvända till huvudlägret. De möttes där av Kapten Field. Major Fry och Kapten Sutcliffe voro då döende. Löjtnant Lauder befann sig,

såsom förut nämnts, i första stadiet av tyfus.

Två ryska generaler vid läkarkåren voro i tjänst på lazarettet. Det fanns då i lägret omkring 1000 fall av tyfus, och nya fall inträffade till ett antal av omkring 50, ibland mera, om dagen. Det fanns vid den tidpunkten omkring 150 fall bland britterna.

De sjuka britterna lågo spridda bland fransmännen och ryssarna både i avdelning No. 8 och andra avdelningar i lägret. Som de ibland voro klädda i franska, belgiska eller ryska uniformer var det svårt att känna igen dem. De lågo i sina kläder på golvet eller på de ovan beskrivna halmmadrasserna. I början fanns det inga sängar i avdelning No. 8; där fanns ej ens såsom förut framhållits madrasser åt alla. Major Priestley såg män i feberyrsel svängande sina armar, som voro bruna ända upp till armbågen av exkrementer. Patienterna voro fulla av ohyra; i skymningen försökte han att från vecken i en patients kläder borsta bort, vad han trodde vara en anhopning av damm, och upptäckte då, att det var en levande massa löss. I ett rum i avdelning No. 8 lågo patien-

terna så nära varandra på golvet, att han fick stå grensle över dem för att undersöka dem.

Kapten Vidals beskrivning är ändå mera förfärande. Det var omöjligt, säger han, att erhålla bäcken åt de brittiska patienterna och följaktligen voro i fall av feberyrsel och även i mindre allvarliga fall madrassernas utseende omöjligt att beskriva. T.o.m., något sådant som papper för sanitära ändamål var nästan omöjligt att erhålla.

Svårigheten att erhålla tillräckligt med medicin och förbandsartiklar var under en lång tid oerhörd. Kamferolja, säger Kapten Lauder, kunde aldrig i Wittenberg, i motsats till vad han annars erfarit i tyska läger, erhållas i tillräckliga mängder, och likväl var detta i själva verket det enda tillgängliga stimulerande medlet. Dag efter dag kunde en lista på medicinska förnödenheter utsändas, och endast en tredjedel av de erforderliga sakerna kunde erhållas. Liggsår förekommo allmänt. I flera fall blevo tår och hela fötter angripna av kallbrand, och det fanns icke tillräckligt med förbandsartiklar för att förbinda dem. En av de patienter, som nu

återvänt till sitt land, soldaten Lutwyche, tillhörande första bataljonen av kungliga skotska fysiljäreerna, måste i maj låta amputera ena benet nedanför knäet och i juli det andra på samma ställe, i båda fallen till följd av kallbrand. Hade förbandsartiklar i rätt tid varit tillgängliga, skulle båda fötterna med all sannolikhet kunna blivit räddade. Och hans fall är icke enastående i sitt slag. Officerarna äro fullkomligt övertygade om, att den kallbrand, som så allmänt förekom efter tyfusen, i stor utsträckning berodde på det förhållandet, att det för många patienter varken fanns strumpor eller något annat för att hålla deras fötter varma. I epidemiens första stadier fanns det praktiskt sett inga sjukhuskläder tillgängliga för de brittiska fångarna. Det fanns endast ett litet svavelrum för desinfektionsändamål. När en persons ytterkläder togos av för att sändas till desinfektion, måste han lämnas i sin skjorta, eftersom ingen annan beklädnad eller andra skjortor funnos att tillgå. Varje patient medförde sina filter från lägret, och som man icke kunde giva honom någonting att svepa om sig, medan desinfektionen

försiggick, var det omöjligt att tillräckligt desinfektera hans kläder, utan om man lämnade honom naken.

Vad beträffar tvättandet av patienter på sjukhuset, så kom detta ej alls i fråga. Ända till dess ett förråd av tvål senare erhöles från England genom Kapten Vidals ansträngningar, kunde ingen tvål anskaffas. Det enda förrådet härav var en liten kvantitet, som erhöles från officerarnas marketteri, och detta reserverades för de svåraste fallen.

De brittiska militärläkarnes verk.

Det var tack vare Major Priestley's stora organisationsförmåga, tack vare Kapten Vidals uppoffrande arbete och starka personlighet, och Kapten Lauders utomordentliga arbete efter hans tillfrisknande, som förbättringar i förhållandena inträdde. En observationssal inrättades i avdelning No. 8, och ställdes under uppsikt av Kapten Lauder. Major Priestley övertog behandlingen av tyfus på sjukhuset, och Kapten Vidal fick jämte sina andra plikter uppsikt över den

kirurgiska salen. Major Priestley fick så småningom tillåtelse att samla tyfuspatienter, och han samlade dem också i en barack i denna avdelning. Han skaffade för sina patienter allt vad han kunde av sängkläder, sjukhuskläder, bäcken, etc., då dessa dagligen kommo in i förrådsrummet från de utanför varande tyskarna. Han ställde om, att mjölken och soppan skulle föras till barracken i särskilda kärl; han skaffade för varje patient omkring tre koppar mjölk pr. dag och för konvalesenterna en kraftlös soppa och några vita bröd. Kläder, sängar och sängkläder samlades så småningom, så att patienterna till slut kunde få på sig rena kläder, och deras egna kläder desinfekterades i en flyttbar ång-desinfektionsapparat, som efter någon tid i ordningställdes. I samma mån som fallen avtogo i antal försvann så småningom den i början förfärande överbefolkningen på sjukhuset.

I hela detta arbete voro Major Priestley, Kapten Vidal och Kapten Lauder utomordentligt understödda av många engelska fångar, som frivilligt erbjödo sin tjänst såsom sjuk-

vårdare. Många av dessa självupppoffrande män blevo smittade och dogo av sjukdomen.

Tysk läkare belönas med järnkorset för tjänster, som utförts av engelska läkare.

Vid endast ett tillfälle under hela epidemiens förlopp kom Dr. Aschenbach in på sjukhuset eller ens till lägret. Hans besök ägde rum omkring fyra veckor efter Major Priestley's ankomst och sedan någon slags order därom hade åstadkommits. Han kom iklädd en fullständig dräkt av skyddskläder jämte mask och gummihandskar. Hans inspektion var snabb och kort.

För sina tjänster vid bekämpandet av epidemien har Dr. Aschenbach, efter vad kommittén kunde förstå, blivit belönad med järnkorset.

Några av de tyska vakterna utanför lägret blevo nedsmittade av fångarna, då de gent emot givna order framhärdade i att sälja saker till dem. Dessa män placerades av tyskarna på ett sjukhus utanför lägret, och en man från tyska läkarekåren, händelsevis en elsassare, sändes att sköta dem. Något senare under epidemin kom denne

unge man til sjukhuset inne i lägret, men helt enkelt för att taga bakteriologiska prov för ett undersökningsarbete i Magdeburg. Han hjälpte inte till på något sätt.

Med dessa undantag avlades inga besök i lägret under epidemiens hela förlopp av någon medlem av tyska läkarkåren.

Brutalitet från stadsfolkningens i Wittenberg sida.

De döda begrovos på en begravningsplats, som anlades i en del av lägret. Tyskarna skickade in ett bestämt antal kistor varje dag, i vilka de dödas kroppar lades, och som buros ut av kamraterna genom en trång passage i taggtrådsstängslet. Det fanns icke tillräckligt rum för att begrava så många, och kistorna staplades upp på varandra, men kommittén anse icke, att det låg någon särskild fara i denna anordning. Vad fångarna beträffande detta funna svårast att uthärda, var det hån varmed kistorna alltid hälsades av invånarna i Wittenberg, som stodo utanför taggtrådstängslet och tillätos att skymfa deras döda.

Brist på medicinska förnödenheter.

Under de första två månaderna var tyfusen hämorojdal ; senare var den av mindre svår beskaffenhet.

Det fanns mellan 250 och 300 engelska fall, och bland dem inträffade 60 dödsfall. Dödsfallen bland fransmännen och ryssarna voro naturligtvis av ett mycket större antal. Militärläkarne och sjukvårdarna ledo värst ; dödligheten bland dem var mycket stor.

Fallen av kallbrand efter tyfusen voro mycket talrika med all sannolikhet till stor del såsom resultat av salarnas otillräckliga uppvärmning under nätterna och, såsom förut nämnts, på grund av otillräckliga sängkläder.

Det var under första tiden ofta nödvändigt att utskriva patienter från sjukhuset, innan de voro friska nog att flyttas. Somliga kunde knappast gå, men det var nödvändigt att bereda rum för nya patienter, vars behov av vård var ännu större.

I många fall fingo dessa män gå tillbaka till rummen i sina baracker och ligga på bara

golvet, då inga nya bäddar eller madrasser på en lång tid anskaffades, och då de madrasser, som de haft på sjukhuset, måste förstöras till följd det skick, i vilket de befunno sig.

Kapten Vidal säger, att förhållandena voro väl kända av de tyska myndigheterna, utan att någon åtgärd vidtogs av dem för att åstadkomma förbättringar. Framställningar, vanligen gjorda av franska och ryska doktorer, på grund av den uppenbara fientlighet, som alltid lades i dagen gentemot engelsmännen av myndigheterna vid lägret, gjordes om och omigen till den förste officern vid läkarkåren, men vanligen utan resultat.

Emellertid erhöles så småningom efter mitten av april månad bäddar och sängkläder för sjukhuset, såsom framgår av vad som nämnts, och i samma mån som vädret blev varmare avtogo sjukdomsfallen hastigt i antal. Med reduceringen av patienter, blevo tillgångarna tillräckliga, så att varje patient på sjukhuset i Wittenberg nu, vilken hans sjukdom än vara månede, har en bädd och ordentlig sjukhusdräkt.

Det sista fallet av tyfus bland engelsmännen inträffade i mitten av maj; det sista fallet bland ryssarna i juli.

I slutet på juli voro alla patienterna konvalescenter, utom de som ledο av på tyfus följande kallbrand.

Under epidemien byggdes utanför lägret en lämplig sterilisator för kläder, men arbetet påskyndades icke, och maskinen var icke färdig för användning förrän fjorton dagar efter det att det sista fallet av tyfus inträffade bland britterna. Emellertid kommer dess befintlighet där nu troligen att hindra ett nytt uppträdande av epidemien.

I maj byggdes också åtskilliga nya sjukhusbaracker bakom ståltrådstänglet, vilka då flyttades tillbaka för att kunna omgiva dem.

Var och en av dessa baracker är försedd med tre kaminer, och de innehålla hyvelspånsmadrasser, lakan, filter och kuddar.

Olyckligtvis blevo dessa baracker icke tillgängliga förrän epidemin var över.

De tyska myndigheternas ansvarsskyldighet.

Såsom tydligt framgår av denna rapport, voro förhållandena i lägret sådana, att det

icke var möjligt för amerikanske ambassadören eller någon av hans stab att besöka det, förrän efter många månader. Emellertid besöktes det den 29 oktober av Mr. Lithgow-Osborne och den 8 november av Mr. Gerard själv och Mr. Russell, och deras rapporter finnas att tillgå.

Alla berättelser, som kommit inför kommittén bära vittne om stora ytterligare förbättringar i lägret och dess skötande av tyskarna, såsom resultat av dessa besök.

Kommittén erkänner beredvilligt, att i början av kriget när den plötsliga och må vara även oväntade tillströmningen av ryska fångar överväldigade myndigheterna, varje ursäkt måste göras för brister av alla slag i fånglägerna, av vilka många voro hastigt improviserade. Den har till följd härav sett sig om åt alla håll för att erfara, om något rättfärdigande eller någon ursäkt kan anföras för den behandling, för vilken dessa fångar i Wittenberg voro utsatta vid tiden för undersökningen. De kunna icke finna någon sådan.

Utom lägret kan kommittén icke påvisa någon brist varken på föda eller på medicinska eller kirurgiska apparater, vilka kunde

ursäkta de tyska myndigheternas underlåtenhet att förse de sjuka fångarna med ett tillräckligt förråd av bådadera.

På Kronprinzsjukhuset och på Elbarfin sjukhuset var redan så tidigt som i februari tillgången på medicinska förnödenheter tillräcklig. Såsom nämnts voro militärläkarne i lägret under hela epidemin väl försedda med föda till ett ytterst moderat pris och synbarligen utan svårighet. Sedan epidemin hade rasat ut, och de tyska vakterna hade återvänt till lägret, tillätos Major Priestley och Kapten Vidal under åtskilliga tillfällen att under eskort besöka staden Wittenberg, och också då funno de utställda där mer än tillräckliga förråd av allahanda förnödenheter.

Dock säknades under hela månader i det av sjukdomen angripna lägret de enklaste livsförnödenheter och den enklaste medicin, och man var ej ens försedd med kirurgiska förbandsartiklar för patienternas sår.

Den tyska stabens vanliga grymhet.

Kommittén är därför nödsakad att se sig om åt annat håll efter förklaring på den

brottsliga försummelse, vilken de tyska myndigheterna efter vad som synes gjort sig skyldiga till.

Och de finna det i historien om, huru lägret i Wittenberg från första början skötts. Hur otroligt det än kan synas, var officerarnas och vakternas handling att besinningslöst övergiva lägret och sedan utifrån med laddade gevär utöva kontroll över dess inburade invånare endast att hålla jämna steg med de metoder och det uppförande, som dessa män alltigenom iakttagit.

Ledningen av lägret i Wittenberg är ända från början beryktad för sin grymhet. Vildsinta hundar användes i regeln för att sätta skräck i fångarna; prygel med gumipiska förekom allmänt, män slogos av ringa eller ingen anledning och bundos vid stolpar under timtal med armarna över huvudet. Kapten Lauder rapporterar att många av dessa män gingo så långt, att de ansågo tyfusen med all dess fasa såsom sänd från himlen; de föredrogo den framför närvaron av de tyska vakterna.

Och hårdheten hos till och med en så framstående officer som Dr. Ascherbach under

sjukdomsförloppet belyses av en händelse som omtalas av Kapten Lauder. Kort efter deras ankomst till lägret bådo Major Fry och Kapten Lauder Dr. Aschenbach, som stod utanför stängslet, om några medicinska förnödenheter, som nödvändigtvis erfordrades. En man i Dr. Aschenbach's stab var synbarligen vänligt stämd gent emot denna begäran, men den avslogs kort av Dr. Aschenbach, som vände sig bort med orden "Schweine Engländer."

För kommittén betyder en händelse som denna, med allt vad den innebär, lika mycket som hela volymer.

Verkan av de metoder, som hava beskrivits, visade sig också den 29 oktober 1915, när Mr. Lithgow-Osborne, såsom nämnts, besökte lägret. I rapporten över sitt besök övergår Mr. Osborne till att säga, att myndigheterna vid lägret betrakta fångarna såsom brottslingar, vilka endast genom fruktan kunna hållas till lydnad.

"I intet annat läger har jag från fångarnas sida funnit tecken till fruktan, för att vad de sade till mig,

kunde komma att efteråt bereda dem lidanden,”

och Mr. Gerard säger, då han talar om sitt besök den 8 november.

“ De intryck, som vunnos, efter en omsorgsfull undersökning av lägret och efter långa samtal med fångarna voro, t.o.m., ännu mera ofördelaktiga än vad man föranlett mig att tro.”

Kommittén är följaktligen nödsakad till den slutsatsen, att de förskräckliga lidanden och umbäranden, som drabbade fångarne under ifrågavarande period, direkt kunna tillskrivas den avsiktliga grymhet och försumlighet, som visats av de tyska myndigheterna, vilkas enkla plikt det var att enligt Genèvekonventionens ord respektera och taga vård om dessa män, sårade och sjuka som de voro, utan hänsyn till nationalitet, men som handlade som om varken denna konvention eller humanitetens vanliga instinkter hade förefunnits i deras föreställningsvärld.

Kommendant var under hela tiden General von Dassel. Kommittén tror, att han nu blivit förflyttad från sin plats, som han

var fullständig olämplig att bekläda. Men Dr. Aschenbach kvarstår likväl såsom officer vid läkarekåren, och under det att kommittén erkänner, att de materiella förhållandena i lägret nu icke äro otillfredsställande, är denna förbättring resultat av ett ständigt tryck, som aldrig bort vara nödvändigt, och man kan icke hysa någon förvissning om att, så länge Dr. Aschenbach finnes där, fångarne skola få den läkarevård, som de äro berättigade till. Det är en allvarlig sak, enligt kommitténs uppfattning, att de tyska myndigheterna ännu bibehålla på en sådan ansvarsfull post en officer, som är i stånd till en sådan försumlighet, som den som Dr. Aschenbach en dag måste stå till svars för, och upprörande, att de kunna hava dekorerat honom.

Det utmärkta uppträdandet av de brittiska militärläkarne och frivilliga sjukskötarne.

Kommittén övergår till ett mera angenämt ämne, när den, såsom den rätteligen bör, drager uppmärksamheten till det utmärkta arbete, som under epidemien utfördes av den brittiska läkarestaben och sjukskötarne.

Major Priestley's arbete har redan hänvisats till i denna rapport ; det stod över allt beröm. Kapten Vidal var enligt en av fångarnes ord hela lägrerets avgud ; och Major Priestley säger om Kapten Lauder, att han kan icke nog uttrycka sin beundran för hans mod och skicklighet och det anspråkslösa sätt, varpå han gjorde sin plikt. Det var han, som i början fick uthärda epidemiens våldsamt.

Kommittén har sett såväl Kapten Lauder som de andra officerare, och den känner sig förvissad om att han fullt förtjänar denna varma hyllningsgård.

Alla officerarne överensstämma i lovord över sjukskötarnes präktiga uppförande. De gävo alla frivilligt sitt arbete ; de vårdade fångar av alla nationaliteter. Fullt medvetna om faran—de hade alla blivit varnade—riskerade de alla sitt liv utan tvekan, och många av dem dogo på sin post. Kommittén hoppas att i sinom tid bliva i stånd att överlämna till Hans Majestäts Regering en fullständig förteckning över dessa hjältemodiga personer.

Kommittén hyser den uppfattningen, att alla dessa officerare och soldater lika verkligt offrade sitt liv för andra som någon soldat på slagfältet, och den vågar hoppas, att deras självuppoftande tjänst, som ännu kvarleva, skall i sinom tid vederbörligen ihågkommas.

(Undertecknat) ROBERT YOUNGER,
Ordförande.

Den 6 april 1916.

(För Regeringens Kommitté angående
Fiendernas Behandling av brittiska
Krigsfångar.)

